

Veljmiesklubin kirjapiiri 9.11.2023
Kirsi Vähäkangas

Sirpa Kähkönen: 36 UURNAA

Kustannusosakeyhtiö Siltala, Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2023

”Rakas äiti, tänä yönä sinun pitää lähteä. Kuolemastasi on vuosi, ja Tuonen tytti on tullut sinua hakemaan.” Näin alkaa kirja, josta 100 ensimmäisen sivun jälkeen en ensin pitänyt, mutta joka lopulta liikutti minut kyyneliin. Kirja kuvaa äidin ikävää, äidin, joka ei osannut olla sillä tavalla äiti, kuin mitä hyvän äidin mielikuva yleensä vaatii. Äiti oli arvaamaton, ehkä nuorena koetun liikenneonnettomuuden seurauksena tulleen aivovaurion takia. Äiti ei ostanut tyttärelleen yhtään syntymäpäivälahjaa. Ja äiti käytti lääkkeitä väärin ja joi – ”älä äiti enää juo” sanoi lapsi, mutta ei syyttäkseen, vaan etsiäkseen yhteyttä.

Äidin ainoa trauma ei ollut fyysinen. Äidinisä Lauri, vakaumuksellinen kommunisti ei lapsena päässyt oppikouluun, vaikka oli älykäs, ja koki paitsi sodan, myös kansalaissodan seurauksena Tammisaaren vankileirin karut olot, koska meni Neuvostoliittoon töitä hakeman. Kokemukset jättivät katkeruuden ja katkeruus vaikuttaa ihmissuhteisiin. Vasta vanhemmalla iällä Lauri osasi osoittaa sitä rakkauttaan tyttärensä tyttärelle, jota ilman jäi hänen oma tyttärensä. Sydäntä särkevältä kuulostaa kirjailijan oivallus: ”Sinullehan se olisi ensi sijassa kuulunut, isäsi rakkaus ja ihailu, äiti rakas.” Kuuden vanha Sirpa saa ukilta lahjaksi pienen vihreän albumin täynnä ukin runoja ja piirroksia. Äiti sanoi: ”Pidä se aina tallessa. Se on kallisarvoinen”. Melkein kaikki muu on kadonnut, ukin tekemä kirja ei.” Sieltä mahtaa olla peräisin Kähkösen kirjoittamisen halu ja pakko: geneeissä, mutta myös velvollisuutena. ”Tee sinä se mikä meille jäi mahdottomaksi! Saatoinko minä lopulta itse valita mitään.”

Ukki oli lahjakas, samoin äiti Riitta. Ukki kirjoiti, äiti lausui runoja ja näytteli, mutta haaveili myös kirjoittamisesta. ”..sinunhan piti olla kirjailija..” tajuaa Sirpa äidin nuoruutta kerratessaan. Kolmannesta (tai ties kuinka monennesta, kun aikaisemmista sukupolvista ei tiedetä!) tässä ketjussa sitten tuli kirjailija, sukunsa selittäjä ja haaveiden toteuttaja. Sukupolvien traumausten takia Kähkösen kirjan aiheina on enimmäkseen oma suku. ”Edellisten sukupolvien toteutumattomat toiveet voivat siirtyä niin suurena syyllisyytenä, että sen kanssa tuskin selviää.” Syvimmälle Kähkösen tuotannossa varmaan uppoaa tämä yritys ymmärtää äidin elämää, yritys sukeltaa äidin sieluun, yritys pyytää ja antaa anteeksi, yritys vihdoinkin päästä rauhaan ja tasapainoon äidin suhteen.

Mitä sitten ovat ne otsikon 36 urnaa? ”Kun kuoltuasi soitin hautaustoimeen, minulle sanottiin, että pieneen perhehautaamme mahtuu yhteensä 36 urnaa. Järkytyin.” Koska on mahdotonta pitää hautaa vain lähisuvun käytössä, kokoaa kirjan minä äidille 36 hautalahjaa, toivoen, että ne pitävät esisien ajatukset vainajien maassa, ja saavat urnien lukumäärän unohtumaan. Äiti ja muut kuolleet sukulaiset elävät tässä kirjassa. Ihmisen on vaikea päästää irti kuolleista rakkaistaan. Tiedän sen omastakin kokemuksesta. 36 lahjaesineitä liittyvät äidin elämään ja niiden kautta kirjailija muistelee äidin ja omaa elämäänsä. Kirjan lopussa on inventaario uurniin pantavista esineistä. Todistajina toimivat isotäti Hilda, anoppi Agatha, mummo Anna Heleena, ja Tuonen tytti, jonka japaninmagnolia eli Vanha rouva on ohjannut kirjailijan avuksi ja kirjanpitäjäksi. Kun inventaario on valmis ja kaikki 36 esinettä/asiana listattu, seisoo pieni Riitta kammarin kynnyksellä: ”...polvistun lattialle ja levitän käteni.

Hän tulee syliini, painaa pään olkapäälleni ja hengittää siinä hiljaa.” Nyt on aika lähteä, aika luopua, ja ”...Alkukoti vajoaa, hajoaa, lahoaa, haihtuu aamun valoon.”

Kirjasta kirjapiirissä sanottua: Romaanin rakenne on erikoinen, keskustelu vainajan kanssa. Kirja on puhdistautumisriitti, joka purkaa kahdelta aikaisemmalta sukupolvelta perittyä tuskaa. Se on myös synkkä – vanhemmat purkivat kokemansa vääryydet lapsiin – sanat satuttaa. Antoiko kirjailija anteeksi äidilleen, jää vähän epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi. Mutta ”etteenpäin pittää mennä, kun taaksepäin ei piäse”, kuten anoppi sanoo. Anoppi on yksi Kähköselle ominaisista voimakkaista naishahmoista. Isä jää ihan mysteeriksi. Häntä ei juuri mainita. Johtuneeko siitä, että isä saattaa olla vielä elossa. Kirjan kielestä pidettiin, samoin Kuopion läheisyydestä. Kirjan fragmentaarinen rakenne on nykymuodin mukaista. Kirjan tyyliin kuuluu paljon toistoa, mikä osaa häiritä, samoin kirjan loppu, joka on hyvin arvoituksellinen. Useampi saattaisi kuitenkin lukea kirjan toisenkin kerran. Sirpa Kähkösen ensimmäinen romaani *Mustat morsiamet* kertoo Laurin (ukki) ja Anna Heleenan (mummo) kohtalosta ja liittyy siten tähän kirjaan. Kirjassa on kuvattu hienosti isovanhempien merkitystä.